

SABIN MUNIATEGI ASTORKIA 1912-1990

Arantza jakuz beti onelako nai arelako eriotzak. Niretzat batez be euskal idazleenak diranean. Eta, miñez diñot, izar gaiztoz gara aspaldian. Ikusi aurren bertonen zenbatek agur egin dauskuen: Garde'tar Markelin, naparra, Kargaztelu'ko semea; Itzain, Kanbo'ko idazkaria; Jean Hiriart-Urruti, Baiona'ko eleiz-barrutiko bikario ta HERRIA astekariaren zuzendari, eta orain, besteak beste, gure Muniategi olerkaria. Gizonak opa, Jainkoak erabagi.

Errenderi'n bizi zan azken urteotan eta an egin jakozan eleiz-illetak bagillaren 11'an, etxeko, adiskide, olerkari ta euskaltzalez inguraturik. Eguneroko, asteroko, irrati ta abar, etenbarik zabaldu ebezan aren bizitza, idazlanak eta gaiñerakoak. Adiskideai agur egiteko ez da modu txarra, gaurko gizartean alan be.

Pozarren joango nintzalarik be, ez neban izan illeta egunean Errenderira joaterik: eziña errez eldu oi jatzu adiskideai azken agurra esateko be. Urrengo egunetan, alan be ainbat dei izan nituan andik eta emendik; ba-ekien oneik adiskide giñala, ta barri ta eritxi billa etozan irratisz eta prentszaz lau aizetara bialtzeko.

Len-deia Bilbotik izan zan, eta auxe jakin nai ebana, "Erri-irratirako": **Gizaseme lez zelakoa zan, zure eritxiz, Sabin Muniategi?** Itaun bitxia, ezta? Gizonak ba-ditu, eta euskal idazleak, eta olerkari batek, beste alderdi interesgarri batzuk be, baiña irratikoak auxe jakin nai eben. Au ezta erreza ta nik bat-batean telefonoz erantzun bear; gogarketa pizkat, eta or joan ari zan bizkorrez nire erantzuna, alik eta ondoan arildua.

Gaur astiroago nabil eta illaren doe bi jorratuko: **Zintzotasuna** eta **lan-gogoa**. Labur: gizona zanez, zintzoa genduan eta gorputz eta arima lanari ekin eutsen.

Zintzoa zan Muniategi

Liburu Santuetan aspertu barik aitatzen da zintzotasuna, Jainkoak gizonari eskatzen dautson doe nagusia. Lantxo au osotzean edegi dot orrelako liburu bat, eta or bertatik begi aurrean Jakituria deritxon idaztia, eta norbait ilten danean poza dakarskun zatia, "Zintzoak baketan dagoz" deritxona. Onela diño: "Zintzoak baketan dagoz. Nekea beteten ebela zirudian, baiña arein itxaropena illez-kortasuna zanbete-beteen; neke arifien ondoren, sari aundia artuko dabe. Izan be, Jaungoikoak aztertu eta Beretzat on aurkitu ditu; urrea su-katilluan lez aztertu eta erre-oparizat artu ditu. Kaiñabera artean txinpartak zabaltzen diranez egingo dabe dizdiz kontu-emote aldian. Arein zainpean egongo dira atzerriak, errien nagusi izango dira, eta Jauna izango jake errege beti-betiko" (3,3-8).

Eta nik irakurtaldia amaitzean: "Naikoa dot". Muniategi gizaseme zintzo, artez eta leiala izan giza-bizitzan, eta orain espiritu bizitzan, aintza zorionsuan murgil, baketan jatzu biziko gizaldien gizaldiz, betiraun osoan. Auxe opa dautsot, eta badakit olantxe dana. Jainko-itzak uts-eziñak dituzu, eta Ak diño orrela.

Sarri guk esan eta nai izanarren, ez dira gauzak guk esan eta nai doguzan legez. Gure errian ba-dira oraindik gizon eta emakume zintzoak. Nortzuk? Erriak ba'daki. Itandu zelakoa da urlia edo sandia, eta laster dator erantzuna muiña: zintzoa, exkasa ta abar. Eta **zintzoak** esan-nai asko ditu, baiña batez be osotasuna adierazo gura dau. Esanekoa, ixilla, langillea, maitekorra dala urlia nai sandia.

Ba, Muniategi olakoa zan, gizaseme zanez. Nik naikoa ondo ezagutu neban gerra aurretik eta ostean. Etzan eritxi arrokoa: 1936'an "Goiz-aize" olerki liburua argitaratu ebanean, gaztetxo zala, Lauaxeta'ren goralpenak ez eben luma-goi jarri-azo; gero, guda-bendabalak txibita gaiñean erabili ebalako, nik, **Milla euskal** olerki eder" liburua osotzean, ez nekian itxasotik, lurretik, nundik ebillan; alan be, ba-nekian Sabin olerkari ona zana ta beronen zazpi —**Udako gaba, Atzipe-tuarena, Eta orain, Arrain saltzallia, Inguma bati, Ume itxastarrarena ta Edertasun galduak**— sartu nebazan berton; geroago jakin neban "Cementos Rezola";n Donosti'ko portuan sartu-urtenen ardurea eukala, eta bertatik "Oleri"-n idazten asi jatan; arrezkero maitekorra izan da gure artu-emona. Larrea-zalea zan, eta emengo jai, omenaldi ta Olerki-Egunetan ez euskun iñoiz be utsik egi-ten. Sarri egona naz Errera'n, bere etxean.

Gizonak era askotara erakutsi daroa bere zintzotasuna; ona orren era ikusburu bat. Bost-sei urte dirala-bera Errera'n bizi zan oindiño-, nik Errenderi'ra joan be-rra izan neban, Fanderia auzunera, ain zuzen be, Kepa Garmendia ikusi ta urte bi edo lenago nik osoturiko "Aita Errenderi" bertako seme olerkariaren liburua zelan joian jakitera. Papelera aurrean alkar aurkituko genduan. Ni baiño lenago aratu zan eta nik an idoro neban pazientzi aundiz nire zain. Ordu bi lez bota genduzan autu samurrean. Alkarrekin ikusi genduan bere etxean —azkenengoz ikusi be— "Onintze", Aita Errenderi'ren arreba, olerkari berau be: zaartua, andik laster il zan.

Zintzoa zan, bai, Muniategi.

Olerkari

Zintzotasunaren ondorena dozu lan-gogoa, edo-ta beste modu batera esanda: zintzotasunak dakar lan-gogoa, euskal saillerako lan-gogoa batez be. Noiz eta zelan Muniategi'ren buru muiñean olerkirako zaletasuna? Buruan eta biotzean konturatu barik sortzen jakuzan gauzak dozuz oneik; sarri lora bat dozu eragille, neskatilla edo mutil bat, mendi bat, Ereñozar esaterako, jai bat, alkar izkera samur bat, itxas-zearko txango kutun bat; nok jakin orren errazoa?

Sabin gaztetxo zala itxasoratu zan, Filipinas Ugarteraiñoiko ostera sotilla buru-turik. Itxas-gaiñ, ura ingurumari ta ortzi urdin-izartsua goian, edermin gertatu jakun; Ugartean etzan luzaro bizi izan, erri-miñak artu bai eban laster, eta euskal-dun asko bizi diran lurralde aberats ari agur egiñik, aberrirako bidean jarri zan. Kolonbo'tik dabil onuzkoan, eta belak an ugari egazean. Luma eskuratu ta eder-senez neurtitzak eunduten:

Oi, ene neure euzko-begi, begi urdiñak!
Zeylan urartian, Kolombo'ko urijan,
Zenbat bela ikus dozubez egazean,
Aragi ustelez beterik erpiñak!

Amalauko bat da, polito egiña. Eta etxera eldu zanean, or zear ibilliz adimena arrotu ta biotza dardaratu eutsen gauza bikaiñez ondu zituan bertsoakaz "Goiz-Aize" eritxon liburua, 80 orrialdekoa eskiñi euskun, 33 olerkigaz. Arin politik dan-danak.

Arrezkero eunka ta eunka poesi idatzi ditu Muniategi'k. Itz-lauz edo prosaz, artikulu motz batzuk, "Agur"-en eta "Oleri"-n poesiari buruz izan ezik. Asi zane-tik, gaiñera, ez eskumara ez ezkerrera ikara barik, beti jarraitu izan dau erakus-

meneko bide bardiña, baita puntuaziñoan be. Orrekin erakusten dausku nortasun berezi-bereziz jokatzeko ebala.

Ugaria izan jakun, ugariegia bear bada; gaur ba'leiteke oba izatea Lizardi ta gaurko olerkari fiñ J.M. Lekuona'ren antzera, gitxi ta aurak guri beroak, jator oso-tuak, lenengo mendukoak. Azken urteotan, zar-zarituak, oso-osoan poesiari emona egoan, irakurri ta idatzi, zergin bikain bikaiña. Oreki-txorta aundiak itxi dauskuz; eguneroko, astekari ta aldizkingi askotan zabalduak, Aita Julen Urkitza dabil batu ta milla bat orrialdetako liburu mardul bat gertatzen aren olerki, uste danez, guztiakaz. Ainbat moltzo daukaz emengo "Karmel" artxibuan. Saikatu ta azterzen diardu gogo bizitan.

Zelako olerkari?

Mota guztietako neurtitzak egin zituan Sabin Muniategi'k, luzeak eta laburrak, zaarrenak eta gazteenak, sozialak ta kalekoak, ariñak eta astunak, jainkotiak eta, berdeak? Ez, zentzun aundikoa izan jakun Gautegiztarra. Eleiztar eta Jainkozale errime agertu zan beti; lerro txikienik be ez eban zirri-borrotu euskal oituren aurka, ez moral-legeen kontra, nainoz eta nun-nai jokatu eban garbi-alai ta gizonki. Ereda da ildo orretan.

Olerkari danak kanta dabe maitasuna; baita Muniategi'k be, idazten asi zanetik orretan jardun izan dau. Ona "Goiz-Aize"-tik artuta, "Inguma bati" deritxona, ta gaztetxo zala landua; amalauko giarra:

Liburu mardulan irin gozuak mizkatzen
(zeure ego biguak, txorijen antzera, luma
bat soñian euki ez arren) egaka ibiltzen
zara, lorarik lora, Udabarriko inguma...

Maite-miñez, lilluraturik begira nagotzu
zelan, ain laburra ixanik zeure bixija
zabiltzazan ain bizkor eta ain gogotsu
asetu eziñik bijotzan dozun egarrija.

Zeure irudi-zati bat naz... Goazen ba, aurrera
idoro arte, lei bixiz maite dogun loria!
Zarkitzen ba'dogu, nik, neuria ta, zuk zeuria.

Ez larritu! Eriogaitik ez ixan ikara!
Geu, ilda, jausten ba'gara lenengo, lurrera,
ori maitaliak jausiko dira geure ganera!

"Oleri" 1959'an kaleratu zan. Lenengotik asi zan berton, ugari, idazten. 1963'ko "Izar" zenbakian (1-11) lau datoz bereak: "Neguak aldeotzaz batera", "Gutxien uste zanian", "Udaberri goizean" eta "Eguzki goiztarraren gozotasunez". Emen doakizu irugarrena:

Udaberri goizean
abar-arteko ego-ots bizi
eta, lorerik lore,
inguma eta, erleak,
bideetan itxaropena
begietara zekarren,
zorionezko iturri,
emai zerutsuz bete
eta, ederraren ederrez,
biotzak aberastuz.

Baita, nere atz bizirtan,
ainbeste itz eder, sortu berri,
ernemin, egaka zeuden,
zure biotz maitean
sustartzeko gosez,
Eta, zu ziñan dana;
nere itz, nere abesti,
zu ziñan biziaren poz,
eguzki goitiar, sutsu,
eta, nere illargi;

zuri begira noiz neretako
zuri biotz-begi eta, irriparre,
gero nerea zuretuz,
pozik aundienarekin
betiko jabetuz!

Olerkari guren bat daukagu emen. Olantxe ekin eutson bizitza guztian. Il aurretxoan, datorren urtean Donibane Gurutz'en eun urteburua dala; ta ari buruz olerki bat atara-barri zan, "Karmel"-en laster argitara emona izango dana.

Aita Onaindia

KIRIKIÑOIA

Kirikiñoia, trikua,
igali zalea degu
ta arantza zorrotzeko
soñanzki baten bitartez
babesten du bai bizia,
bere larrupe barruan
gordetzen duala burua.

Igali zalea denez,
dakuskezu sagastietan
baitere gaztañadietan.

Somatutzen badu, bere
etsai, arerioren bat,
pelota lez borobildu,
ixilik da geldituko,
etsaia guztiz urrundu,
bistatik aldendu arte...

Txakur aundi edo txiki,
¿Zein abere ausartuko
koska egiten trikuari?
Kirikiñoaren bizkarrak
orraztoki bat dirudi
ota gogorrezko larrak.

Aunitz arantzaz bildua
orra or gure trikua!!
Trikuaren begiak txiki
nakar eta, ebanozko
botoitxuak dirudite
ain eder dizdiragarri!!!

Muniategi-tar Sabin